

De Maragall a Sopa de Cabra

Dos extrems d'una mateixa corda. Hi ha hagut recordatoris diversos per als vint-i-cinc anys de la cançó *L'Empordà*, amb lletra de Jaume Ruffí i música de Josep Thió, escrita originalment per al grup Copacabana però enregistrada fa vint anys per Sopa de Cabra. Amb un quart de segle n'hi ha hagut prou per incorporar-la al repertori popular com una cançó tradicional més, malgrat el desgavell sintàctic i el desori narratiu de la lletra. A l'altre cap, ningú no ha tingut esma de festejar el centenari de la mare de totes les mitificacions musicals de l'Empordà. El maig de 1908 Joan Maragall va enviar a Enric Morera la lletra de la que havia de ser una de les sardanes cantades més populars, anomenada també *L'Empordà*.

Pentagrames, solcs i bits

La música dels setges

Tot i que està disponible a la xarxa (www.tesisenxarxa.net), no es pot dir que hagi tingut una gran difusió. Es tracta de la tesi doctoral de Maria Montiel Galdon i Arrue, defensada a la Universitat Autònoma de Barcelona el 2003, un dels acostaments més documentats a la música del període 1800-1850 a la ciutat de Girona. Hi pesen en contra l'enfarfegament propi de tot discurs acadèmic i la por d'enlairar-se per damunt dels documents, però no deixa de ser una referència ineludible, ara que sorgeixen iniciatives com la recuperació del *Tedèum* del mestre de capella Rafael Compta, compost amb motiu de la visita de Ferran VII a Girona el 1814.

Maragall, sense plantar-hi cap cabana –les seves visites foren comptades i de rellotge–, va contribuir decisivament a la construcció simbòlica de l'Empordà. El maridatge del pastor i la sirena fou el colofó d'una dolça torre de pastissos iniciada uns anys abans, en un discurs a Figueres del 1904, en un article on declarava l'Empordà com la quinta essència de la catalanitat, en la seva devoció a la seva dansa, la més bella de totes les danses que es fan i es desfan.

L'Empordà ha estat contemplat fins a l'extenuació, però algunes d'aquestes mirades, penetrants com una arada, han contribuït a configurar-lo, a valorar-lo i a universalitzar-lo. Tan sols amb un parell de tractors com Dalí i Pla, hom disposa d'un Empordà pintat i un Empordà escrit de tal categoria que han esdevingut ulleres obligades en qualsevol teoria i pràctica del paisatge de la plana riallera. No els desmereix pas el paisatge musicat. Fins fa poc, l'exclusiva era del món sardanístic. Si l'Empordà tenia un so, era el del demiürg Pep Ventura, el de Josep Serra o el de Juli Garreta. El so de la cobla, segons Pla, representava el millor i el pitjor del país: quan les sardanes són dolentes, no són res més que «una música sentimental, una melodia pueril, explicada d'una manera nasal, fatxenda, impertinent». Però, en la sofisticació de Garreta, el destil·lat és enlluernador: la plaça s'omplia de claror quan la cobla de Peralada tocava la *Nydia* de Garreta. El *Preludi mediterrani*, *Les illes Medes* o la *Suite empordanesa* són l'equivalent sonor de l'horitzontalitat pigada de xiprers daliniana o de les idealitzacions sensuals del mateix paisatge en boca de Pla.

Els referents actuals són altres, però el missatge, repetint-se, es va renovant. Abans de Sopa de Cabra, el *Verges'50* de Lluís Llach reblava el clau de l'*empordanisme* reivindicant el paradís de la seva infantesa. Un lirisme altament emotiu es pot combinar sense problemes amb el xovinisme més obvi i impúdic. Després han vingut Josep Tero (*Quan dic l'Escala*) i, la nova generació bisbalenca, de la qual destaca Sanjosex (*Baix Ter Montgrí*). Solidaris o atramuntanats, els seus habitants no hi renunciaran fàcilment, al terròs. En aquest aferrar-se a la seva terrenalitat s'acaben trobant Maragall, Llach i Sopa de Cabra. «Somriu i diu que no té pressa / ningú m'espera allà dalt / i anar a l'infern no m'interessa / és molt més bonic l'Empordà»: ¿s'hi sent algun ressò llunyà del *Cant espiritual*, o sóc jo que desvariejo?